

KENYA CERTIFICATE OF BASIC EDUCATION (K.C.B.E)

MARKING SCHEME

GRADE 10: KISWAHILI NA FASIHI – TERM 1 – JANUARY 2026

SEHEMU A: (Alama 60)

1. Kifungu cha kupanda miti – Shule ya Mlimani

a) Mada kuu ya kifungu:

- ✓ Umuhimu wa kupanda miti kwa ajili ya kuendeleza mazingira na afya ya jamii.
- ✓ Kushirikiana kwa wanafunzi na wanakijiji katika kuimarisha mazingira.

b) Sababu mbili za hotuba ya mwalimu mkuu:

- i. Wanafunzi wengine hawakutilia maanani umuhimu wa kupanda miti.
- ii. Kuongeza uelewa kuhusu faida za kuendeleza mazingira na kuwekeza katika kesho.

c) Manufaa mawili ya kupanda miti:

- i. Kuimarisha mandhari ya shule na kufanya iwe kijani na kupendeza.
- ii. Kutoa hewa safi na kuendeleza afya ya wanafunzi na jamii.

d) Sababu za baadhi ya wanafunzi kupata vyeti:

- Waliweza kushirikiana kwa bidii na kujitolea katika shughuli ya kupanda miti.

e) Ujumbe mmoja:

- ✓ Ushirikiano na bidii vinaleta mabadiliko chanya katika jamii.

f) Maana ya maneno:

- i. **Kuwekeza:** Kuweka jitihada au rasilimali kwa ajili ya faida ya baadaye.
- ii. **Kampen:** Shughuli ya kupanga na kushirikisha watu kufanikisha jambo maalumu.
- iii. **Kuwatambua:** Kutambua au kutoa heshima kwa mchango wa mtu fulani.

2. Uchambuzi wa maneno na sentensi

a) Aina za maneno:

- i. *Wachapakazi* – nomino ya kiofisi (common noun, descriptive).
- ii. *Walipanda* – kitenzi cha wakati uliopita (past tense verb).
- iii. *Mzuri* – vivumishi (adjective).

b) Badilisha majina kwa viwakilishi:

- i. **Yeye alifika mapema.** (MWALIMU JUMA → Yeye)
- ii. **Wanafunzi walimsikiliza yeye.** (MWALIMU MKUU → yeye)

c) Uakifishaji wa sentensi:

- i. Mwalimu aliuliza, “Nani hajafanya kazi hii?”
- ii. Leo tutasoma shairi la ushairi wa kisasa,” alisema mwalimu.

d) Tunga sentensi sahihi kwa kutumia *ingawa*:

- ✓ Nilipenda kucheza mpira, ingawa nilikuwa nimechoka.

3. Kifungu cha usafi – Hospitali ya Kijiji Kipya

a) Muhtasari (maneno ≤ 30):

NAKALA CHAFU:

Hospitali ya Kijiji Kipya imeanzisha kampeni ya usafi kuelimisha wananchi, kupunguza maradhi, na kuimarisha afya ya jamii.

NAKALA SAFI:

Wanakijiji wahimizwa kudumisha usafi wa mikono, chakula, nyumba, na maji. Juhudi hizi zimeleta mabadiliko chanya na kushirikiana kwa jamii.

b) Muhtasari wa kifungu kilichofupishwa (2 maneno):

- Kampeni ya usafi imeimarisha afya ya jamii.

c) Faida mbili:

- i. Kupunguza maradhi na maambukizi.
- ii. Kuongeza uelewa wa jamii kuhusu usafi na afya.

d) Hatua moja ya wanakijiji:

- ✓ Kuosha mikono kabla ya kula.

4. Simulizi – Asha na mashindano ya uchoraji

a) Aina ya msimulizi:

- ✓ Simulizi fupi (short story) wenye mhusika mmoja mkuu na matukio ya kufuata ploti.

b) Mhusika mkuu na msaidizi:

- ✓ Mhusika mkuu: Asha
- ✓ Mhusika msaidizi: Zuri

c) Mandhari na umuhimu:

- ✓ Mandhari: Ukumbi wa shule na mandhari ya kijiji
- ✓ Umuhimu: Kuonyesha matokeo ya bidii na ubunifu, kuongeza motisha kwa wengine

d) Kipengele cha msuko (ploti):

- ✓ Mgongano kati ya uoga wa Asha na ushindani katika mashindano.

e) Mbinu mbili za lugha:

- i. Taswira (description) – “mti, nyumba, watu wa kienyeji”
- ii. Methaphor au mfano – “ushindi hulipa”

f) Ujumbe:

- ✓ Bidii na juhudi hulipa matokeo chanya.

g) Sababu zilizomfanya Asha kushinda:

- i. Bidii na kujitolea.
- ii. Kutokata tamaa licha ya kuona michoro mizuri ya wenzake.
- iii. Motisha ya rafiki (Zuri).
- iv. Ubunifu katika kuchora mandhari ya kijiji.

SEHEMU B: FASIHI (Alama 40)

5. Fasihi Simulizi

a) Maana:

- ✓ Fasihi simulizi ni fasihi inayosimulia matukio yenye mhusika, ploti, na ujumbe wa maadili au maisha.

b) Sifa tatu:

- i. Ina mhusika mkuu na wahusika wasaidizi
- ii. Ina mgongano au tatizo (conflict)
- iii. Ina ujumbe au maadili yanayofundishwa

c) Umuhimu miwili katika jamii ya leo:

- i. Kufundisha maadili na tabia njema
- ii. Kulea fikra za ubunifu na kuelewa historia ya jamii

d) Aina mbili:

- i. Hadithi za uongo / hadithi fupi (fiction)
- ii. Hadithi halisi / simulizi za kihistoria (non-fiction)

6. Ushairi

a) Ujumbe mkuu:

- ✓ Kuhifadhi mazingira kunaleta maisha bora na afya njema kwa jamii.

b) Sifa mbili za ushairi:

- i. Uchoraji wa taswira
- ii. Ulinganifu wa misemo na beti

c) Aina ya shairi:

- ✓ Shairi la kisasa (free verse) – kwa sababu halifuatishi mtindo wa methali wa jadi, linatoa mwito wa jamii.

d) Taswira mbili:

- i. Mito yatiririka, yamejaa takataka
- ii. Mimea yanyauka kutokana na ukame

e) Hisia katika beti la kwanza:

- ✓ Wasiwasi, hofu juu ya hali ya mazingira

f) Mishororo miwili ya mwito:

- i. “Tuamke ndugu zangu, tushike jukumu letu”
- ii. “Tuitunze nchi yetu, kwa sasa na kwa baadaye”

7. Bunilizi – Mzee Gwala

a) Maana:

- ✓ Bunilizi ni simulizi ya kifupi yenye dhima ya kufundisha au kuelimisha.

b) Aina mbili za bunilizi:

- i. Hadithi za kijamii
- ii. Hadithi za kimaadili

c) Mandhari na umuhimu:

- ✓ Mandhari: Shamba na kijiji
- ✓ Umuhimu: Kuonyesha ushirikiano wa jamii katika kulinda rasilimali na mashamba

d) Kipengele cha fani:

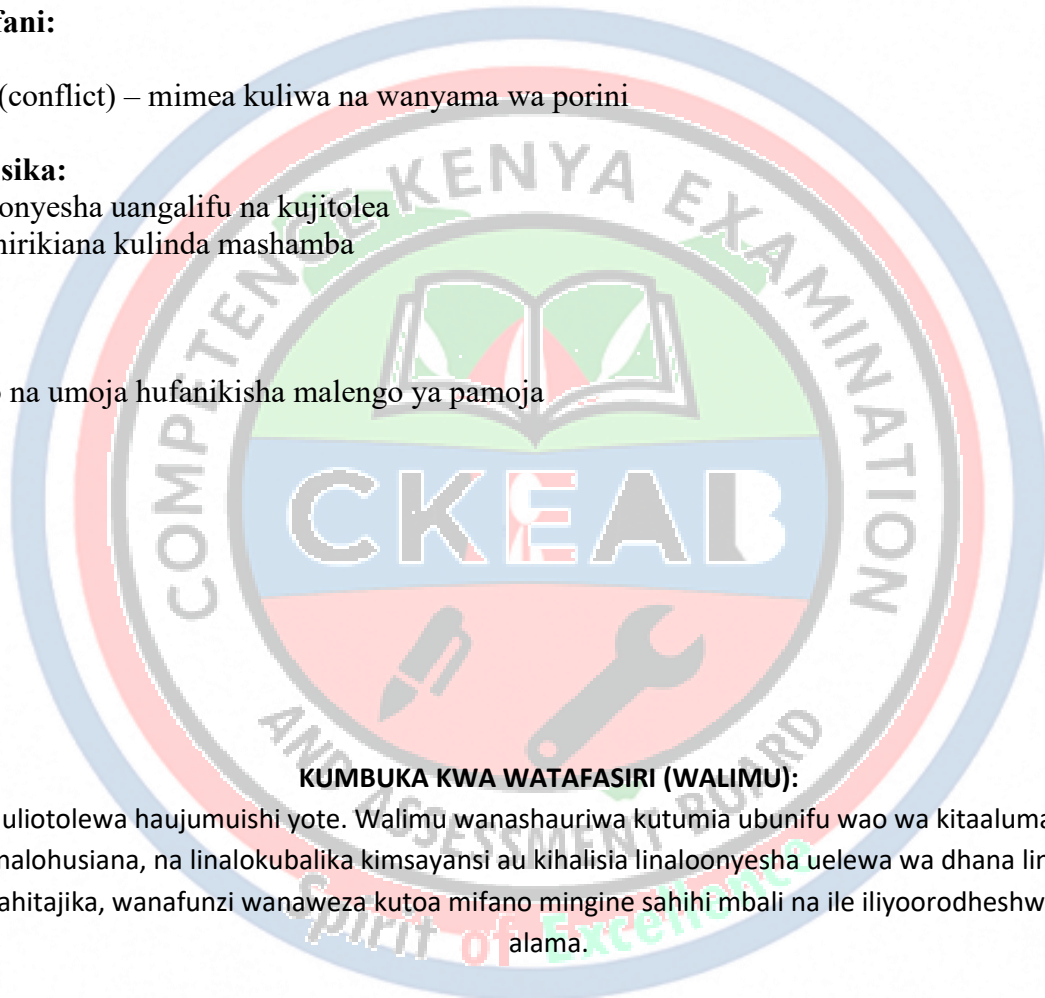
- ✓ Mgongano (conflict) – mimea kuliwa na wanyama wa porini

e) Dhima za wahusika:

- i. Mzee Gwala: Kuonyesha uangalifu na kujitolea
- ii. Wanakijiji: Kushirikiana kulinda mashamba

f) Ujumbe:

- Ushirikiano na umoja hufanikisha malengo ya pamoja

Mpangilio wa alama uliotolewa haujumuishi yote. Walimu wanashauriwa kutumia ubunifu wao wa kitaaluma wakati wa kutoa alama. Jibu lolote sahihi, linalohusiana, na linalokubalika kimsayansi au kihalisia linaloonyesha uelewa wa dhana linapaswa kupewa alama. Wakati mifano inahitajika, wanafunzi wanaweza kutoa mifano mingine sahihi mbali na ile iliyoorodheshwa katika mpangilio wa alama.

©2026

Haki zote zimehifadhiwa

©BAO YA MITIHANI NA TATHMINI YA UWEZO KENYA
HII NDIO UKURASA WA MWISHO ULIOCHAPISHWA

